

Fig. 1. Solrød. Ydre, set fra Øst. ”

Einar V. Jensen 1935

SOLRØD KIRKE

TUNE HERRED

Kirken, *Anneks* til Havdrup (sml. ndf.), var ved Klemmebrevet 1555 bestemt til at nedlægges¹, men blev saa indtil 1816 *Anneks* til Jersie, hvorefter den har været *annekteret* Havdrup². Efter Reformationen tilhørte den Kronen³ (sml. Altertavle), indtil den 1687 blev tilskødet Justits- og Kancelliraad Vilh. Mule og Assessor Jørgen Landorph⁴. Efter gennem en Aarrække at have haft skiftende Ejere, blev den 1760 solgt til Løjtnant Carl Christian Schumacher til Benzonseje (Risbyholm), og af denne Hovedgaards senere Ejer, Guvernør David Brown, 1788 afhændet til Amtsforvalter Jakob Rosted til Billesborg i Herfølge Sogn, hvorefter den 1795 blev købt til Vallø Stift⁵. Kirken forblev derpaa under dette, indtil den overgik til Selveje 18. Februar 1910.

Kirken ligger i Byens vestlige Udkant paa en lille Højning ved Aaen. Kirkegaarden hegnes mod Vest og Nord af gamle, stærkt udskredne Kampestensdiger og mod de to andre Sider af nye Teglstensmure; alle Hegnsmure er jorddækkede paa den indvendige Side. I Nordvesthjørnet er der en Laage, hvorfra otte Trin fører ned til Landevejen og i Syd en moderne Indkørsel.

Kirken er et Langhus, bestaaende af romansk Skib og gotisk, polygonalt

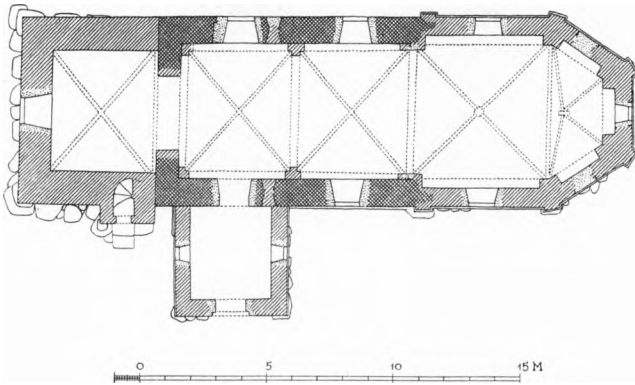

Fig. 2. Solrod. Plan 1:300. Maalt af Knud V. Barfoed 1915 (C. G. S. 1935).

afsluttet Østparti to Tilbygninger: Vaabenhus foran Syddøren og Taarn i Vest er fra sengotisk Tid. Orienteringen har Afvigelse til Syd.

Af den *romanske Kirke* staar nu kun Skibets Langmure og Vestgavl, opført af gennemgaaende ret smaa *Kridtkvadre* lagt i jævne Skifter; Kvadrene er bearbejdede med Skarøkse, uden paafølgende Glatning, kun ganske enkelte har en Siksakbehugning paa Overfladen; der findes ogsaa nogle Kvadre af *Gronsandskalk*. Skibets romanske Murhøjde er ca. 4,8 m over den forvitrede, 6 cm fremspringende Skraakantsokkel, som er bevaret i Syd. Der spores ingen gammel, udvendig Murbehandling, heller ikke paa den vestre Taggavl, der staar ret forvitret med helt udvaskede Fuger (Fig. 3). Paa Overvæggene ses derimod Rester af et ca. 1 cm tykt, hvidtet Pudslag. Skibet har antagelig haft to Vinduer i hver Langmur, men kun det vestre Par er bevaret, tilmuret ved Hvælvslægningen; Nordvinduet har dog muligvis staaet som udvendig Blænding indtil forrige Aarhundrede. Af Dørene er den søndre helt omdannet og den nordre ødelagt ved Indsætning af et moderne Vindue, saaledes at kun dens vestre Karm spores.

Tilføjelser og Ændringer. Sikkert endnu i 1300'rne blev Triumfvæggen og det romanske Kor nedrevet og et nyt Østparti opført; dette, der har samme Højde og Bredde som Skibet, og som er afsluttet med et tresidet Kor, hører i Plan og Opbygning nøje sammen med en lille Gruppe af gotiske Kirkebygninger, hvis fineste Repræsentant er den lille Skensved Kirke (se nærmere S. 1102).

— Materialet synes, saavidt det kan afgøres for de tykke Hvidtelag, overvejende at bestaa af Kridtkvadre i jævne Skifter, Overvæggene dog næsten helt af Munkesten. Murene, der hviler paa fremspringende Syldsten, har en skraakantet Sokkel (i Syd 85 cm høj, i Øst 110 og i Nord 40), som er forkrøpet om Lisenerne, der markerer Korslutningens Hjørner og Sammenstødet med Skibets Mure. Murene krones af en Gesims (Hulled under Retkant), hvis øverste Led er bindigt med Lisenerne. I hver af Polygonens Sider er der

E. M. 1946

Fig. 3. Solrod. Murværksdetalii af Skibets Vestgavl, set fra Taarnet (S. 1083).

et højt, spidsbuet, tilmuret Vindue, og i Langmurene, midt over de nye Vinduer, findes Spor efter tilsvarende. Det Indre præges af de store, spidsbuede Blændinger mellem Hvælvingspillerne (sml. S. 1103). Det vestre Fags store Krydshvælv og Polygonens firkappede Hvælv har en fælles Halvstens Gjorbue og Kwartstens Ribber samlet i henholdsvis en kvadratisk og en rektangulær, nedhængende Slutsten. De to østligste Ribber støttes af trekantede Konsoller. Kapperne er meget flade, og paa Oversiden er Krydshvælvet nærmest kubeformet, med Helstens rulskiftemurede Overribber og en stor Topsten af Kridt; Hvælvingslommerne er udmurede indtil 30 cm under Murkronen. Dette Hvælvs Helsten brede, vestre Gjorbue er fuget paa Vestsiden og maa ligesom i Kisserup (S. 865) have været ført op i Højde med Langmurene, saaledes at den har tjent som Korbue, mens Skibet endnu stod med sit flade Bjælkeloft.

Skibets Hvælv, der maa være indbygget i 1400'rne, hviler paa falsede Piller, Kwartstens Ribber og spidse Buer, af hvilke de nord-sydgaaende er Helsten brede og de øst-vestgaaende Helsten i Vest, men aftagende til Halvsten i Øst, formentlig for at de østlige Piller kunde faa samme Fremspring som Korets ældre Piller. Kapperne er ret stærkt puklede, ingen Overribber. Samtidig med Hvælvslagningen er sikkert Gesimsen: to retkantede Fremspring, som er hugget ind i Murkronen i Højde med Østpartiets Gesims samt Vestgavlens Kamtakker, af hvilke kun en enkelt er synlig.

Vaabehuset er over en Syld af store, delvis rejste Kampesten opført af Munkesten i Munkeskifte; Flankemurene har en ca. 65 cm høj Skraakantsokkel af Tegl og en Gesims bestaaende af to retkantede Fremspring; Gavlen, som 1667 var forsynet med Kamtakker (Rgsk.), er nu glat, afsluttet efter Taglinien og kun brudt af tre smaa, korsformede Lysaabninger. Dør og Vinduer er nye. Det Indre har fladt, gipset Loft.

Taarnet, fra o. 1500, er over Syld af meget store, stærkt fremspringende Kampesten opført af Munkesten, for de øvre Partiers Vedkommende bælte-

Fig. 4. Solrod. Indre, set mod Øst.

E. M. 1946

muret med Kridtkvadre. Taarnrummet aabner sig mod Skibet med en spidsbuet Arkade brudt gennem den gamle Vestgavl og dækkes af et samtidigt Krydshvælv med Halvstens Skjoldbue i Øst og Halvstens Ribber. Kapperne er ret stærkt puklede; lette Halvstens Overribber med Trinkamme og kvadratisk Topforstærkning. Trappehuset paa Sydsiden har fladbuet Underdør, Bloktandgesims, Trappe med retkantet, snoet Spindel og Loft af fladbuede, udkragede Binderstik, som fører helt op gennem Muren til Mellemstokværket. Dette har i Murens halve Højde en Række Bomhuller for Hængestillads og i Nord en lille, firkantet Lysaabning, som i ydre Murflugt er afdækket med en Kridtkvader og i indre med Planker. Klokkestokværket har mod Øst, Syd og Vest to tæt sammenstillede, faldede, fladrundbuede Glamhuller og mod Nord eet stort. Langmurene har Bloktandgesims, og Gavlene prydes af ni Høj blændinger og et tilsvarende Antal Kamtakker; Blændingerne afsluttes med vandret Fals, Trappestik, Spidsbue eller Fladrundbue, men flere af Blændingsafslutningerne synes at være fornyede sammen med Kamtakkerne, der delvis ommuredes 1667. Samme Aar blev Taarnets Sydvesthjørne skalmuret fra øverst til nederst (Rgsk.).

Kirken staar med hvidtede Mure; alle aabne Vinduer er nye, Østvinduet fra 1857 (Synsprotokol), og forsynede med gotiserende Støbejernsstel. Gjerd-

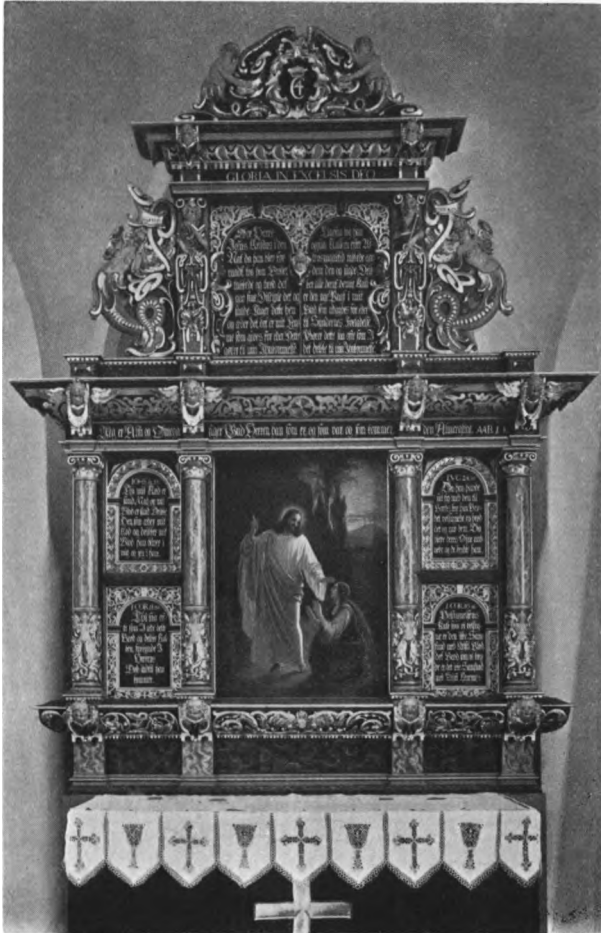

Fig. 5. Solrod. Altertavle (S. 1086).

K. W.1946

buen mellem Skib og Østforlængelse er delvis ommuret 1860 (Synsprotokol). Taarnets Tagværk er senmiddelalderligt, af Eg, Dragerstolstype med Konger ved Gavlene, Tagværket over Skib og Østforlængelse indeholder Rester af middelalderlige Tagværker af Krydsbaandstype, der viser, at Taget altid har været afvalmet over Korpolygonen, og Yaabenhusets er nyt, af Fyr. Alle Tage er hængt med Vingetegl.

INVENTAR

Alterbordet er moderne, af Fyrretræ.

Altertavle (Fig. 5), o. 1630, i Sen-Renaissance, med bruskarokke Enkeltheder, fra samme Værksted som Agerup og Fløng-Tavlerne, begge fra 1629 (S. 739 og 728), men nærmest beslægtet med Kildebrønde fra 1631 (S. 984), nu uden Storvinger. Foran Storstykket staar fire glatte Søjler med joniske Kapi-

Fig. 6—7. Solrod. Alterkalk 1578 og Oblatæske 1696 (S. 1087, 1089).

K.W. 1940

tæler over en Bladkrans og rigt skaarne Prydbælter med Englebuster og Slyngeværk. Storfeltets Rammeværk er nu fjernet, men det har formodentlig svaret til Fløngs. Sidefelternes etagedelte Arkader har Profilkapitæler og omløbende Rammeværk, de øvre med skællagte Blade, de nedre med Fladsnitslyng. Postamentgesimsen, der under Søjlerne afbrydes af Krumknægte med Englehoveder (Nedhæng svarende til Kildebrønde), har kraftigt skaaret Bladslyngværk af brusket Karakter, under Storfeltet om en Englebuste. Postamentfeltet er nyt; det oprindelige Postamentstykke har muligvis haft Nicher i Fremspringene med Evangeliststatuetter eller maaske snarere Bosser som Kildebrønde. Den fladsnitdekorerede Gesimshjælke har over Søjlerne fire Krumknægte, som bærer Englehoveder med udbredte Vinger. Topstykket hæver sig over et smalt Postamentfelt; Feltet indeholder en Tvillingarkade, der bæres af profilstillede Hermer med barokt Underparti og Midtkonsol; denne har Form som et Englehoved, og over Bueslagene er der Fladsnit. De flankerende Hermer med rige, maske- og frugtprydede Skafter forestiller Troen (mod Nord) og Haabet (mod Syd), og de stærkt barokke Topvinger begrænses af svungne Engle med havfrueagtig Underkrop. Over den pærestavprydede Topgesims krones Tavlen af et Topstykke, der holdes af to Putti; det omfatter en Barok-Kartouche med Christian 4.s kronede Navnetræk. Tavlen istandsattes og nystafferedes med Guld og brogede Farver samt nye Indskrifter 1940⁶. Tidligere var den egetræsaadret. I Storfeltet et Maleri: Kristus viser sig for Marie Magdalene, signeret E. Storch 1855.

Altersølv. Kalk (Fig. 6) i Renaissance, med graveret Aarstal 1578. Den

Fig. 8. Solrod. Prædikestølsfelt (S. 1090).

sekstungede Fod har Fodplade og Standkant med Ruder og Streger; paa een af Tungerne er der et lille, støbt Krucifiks, paa en anden en graveret Fugl, som sidder paa en sammenrullet Slange, samt P S 1578; langs Randen graverede Versaler: »Accipite comedite hoc est corpus meum accipite bibite, hoc est sanguis meus« (»tager, æder, dette er mit Legeme, tager, drikker, dette er mit Blod«). Sekskantet Skaft og stor, nu paa Hovedet vendt Knop, der har seks Rudebosser med støbte Englehoveder og paa Over- og Undersiden seks runde Tunger. Bægeret, der sikkert stammer fra 1849, da Kalken blev forstørret (Synsprotokol), hviler i en oprindelig, støbt Ornamentkrans med hjerteformede Huller. Under Fodpladen graveret: »XXXXIX Lodt«; Mestermærke for Willum Franzos (Bøje 122). *Disk* med graveret Cirkelkors. 1657 købtes *†Kalk* og *-Disk* af Tin i Stedet for en Sølvkalk, som Fjenden borttog. 1662 repareredes den lille *†Sølvkalk* og *†Disk*, som Fjenden havde brækket (Rgsk.).

K. W. 1946

K. W. 1946

K. W. 1946

Fig. 9—11. Solrød. Detailler af Stolestadegavle (S. 1090).

Oblatæske (Fig. 7), stemplet med Københavns Byvaaben 1696, trind. Paa Laaget et støbt Ornament med Baandakantus. Under Bunden graveret Kursiv, hvor Æsken i Versform meddeler, at den er en Kirketjener og Forvarer af det hellige Brød; Mestermærke for Andreas Normand 1696 (Bøje S. 88).

Alterstager af sengotisk Type paa tre Ben, med kraftig Hulprofil i Fod- og Lyseskaal og med tre Skafringe; 31,5 cm høje.

Døbefont, romansk, af Granit, Variant af Roskildetypen⁷. Kummen, der maaler 66 cm i Tvm., er udmuret med Cement. 1888 forlangtes den gamle Døbefont afløst af »en af de nu brugelige« (Synsprotokol).

Daabsfad af sydtysk Arbejde, fra o. 1880—75. I Bunden ses Habsburgvaabenet og Fraktur: »Got sei mit uns« fire Gange gentaget. Paa Randen indstemplede Blomster samt en Bort af diminutive, vædderagtige, ens Dyr, desuden to indgraverede Vaaben for Holck og Juel med tilhørende Initialer M H og L I og Aarstal 1596 (henvisende til Manderup Holck til Barritskov, død 1588, gift med Lena Christoffersdatter Juel). 1620 havde Kirken intet Daabsfad (Synsforretning).

Fig. 12. Solrød. Detail af Stolestadegavl (S. 1090).

Daabskande i Empireform, af Tin, med Hank af sammenslyngede Slinger, den almindelige Type i Amtet.

Fontelaag ganske som det i Kagstrup (S. 1072) fra 1656 og sikkert som dette gjort af Laurids Snedker. Brunmalet.

Prædikestol (Fig. 4) i Høj-Renaissance, fra o. 1590, et enkelt Arbejde sikkert fra Oluf Krogs Værksted (sml. Jersie S. 1098), men næppe af ham selv. Den glatte, næsten slikkede Overflade bærer i høj Grad Præg af Istandsættelser, alle de karakteristiske, flade Snitspor er fjernet med Sandpapir. De fire Fags gavlsmykkede Portal-felter udfyldes helt af Evangelistsymbolerne (Fig. 8). Paa Hjørnerne staar joniske Halvsøjler og i Frisen Reliefversaler: Hvo som hører Eder, hører mig, Luc. X, paa Latin og i Postamentfelterne: Salige de som hører Guds Ord etc. Luc. II., paa Latin. Underbaldakin og Fodstolpe er sikkert (sml. ndf.). Ny Opgang.

Den enkle Himmel (sml. rig. 4) med barokt Rankenedhæng og flade, fligede Topstykker afbrudt af lillieagtige Spir stammer fra o. 1700. Prædikestolen istandsattes og nystafferedes⁸ 1914 paa gammelt Grundlag, med brogede Farver, Lasurer og meget smaltblaat. Evangelistsymbolerne staar paa blank Baggrund. Himmelen er brunmalet med blaa Frise, hvori gylden Fraktur: Psalm. 34, 12 og Aarstallet 1705. I et lille, ovalt Felt i et af Topstykkerne et hjelmet Vaaben, muligvis for Sognepræst Jens Jensen Kaalund (død 1721). Før Stafferingen stod Stolen egetræsaadret, men herunder laa et Par ældre, partielle Stafferinger, bl. a. fra 1705. 1814 betegnes Stolen som ganske brøstfældig og 1854 som farlig (Synsprotokol).

Stoleværk med Døre, fra 1856, i ny-gotisk Stil, svarende til Jersie (S. 1099). I Taarnet staar 12 *Stader* (Fig. 9—11) fra o. 1550—75 i Ung-Renaissance, af Fyr, svarende til et Stade i Sonnerup (S. 901). Alle Gavlene har øverst et Rundbuefelt, med vekslende, profilstillede Mands- og Kvindehoveder, der bærer fantasifulde Hovedbedækninger, og derunder et rektangulært Felt med Akanthus, hvoraf nogle løber ud i Dyre- og Fuglehoveder; i et af Felterne staar en Trane (Fig. 12), i et andet en lille Herme. Gavlenes oprindelige Afslutnin-

ger er forsvundet, og de er blevet omdannet, saa de svarer til de nyere Stader. Alle Stader staar i rensat Træ, Ornamentbunden er rødbrun, i Buefelterne skiftevis rødbrun og blaa. Farverne fremkaldtes og restaureredes 1913⁸. 1661 fik Laurids Snedker i Roskilde 76 Dir. for 12 nye †Stole i Taarnet og en Stol til Kirkegangskoner (Rgsk.).

Præste- og Degnestol i Koret, fra 1856 og svarende til Kirkens øvrige Stader.

Klokker. 1) 1614. Versaler mellem Rammeliniér, hvorover en Blomsterfrise: »Verbum Domini manet in æternum anno Domini 1614« (»Guds Ord bliver i Evighed«). Tvm. 87 cm.

2) 1640, støbt af Hans Meyer i Helsingør. Versaler over Bladrække: »Udi Jesu Nafn Gud tihl Ere til Solrød Kirke. Aus dem Fever bien ich geflossen M. Hanns Meyer in Helsznor hat mich gegossen anno 1640«. Hankene har Vrængemasker. Tvm. 89 cm.

Ved Klokkeskatten 1528 afleveredes en †*Klokke*.

Gammel *Klokkestol* af Eg til to Klokker, maaske fra 1657, da Jens Tømmermand i Roskilde forfærdigede Klokkeværket (Rgsk.).

GRAVMINDER

Gravsten. *1) 1600'rne. Kalksten, 203 x 123 cm, med Jesumonogram i Hjørnerne og udslidt Indskrift, hvoraf kun Aarstallet 1611 kan skimtes. I en Have i Solrød.

2) O. 1650. Brudstykke af ølandsk Kalksten, 83 cm bred, med Rester af fordybede Versaler. I Hjørnerne Cirkler med tunget indre Rand og Relief-fer af Johannes og Matthæus. Indsat i Vaabenhusets Sydmur.

†*Begravelse* og †*Kister*. Under Alteret fandtes 1759 en aaben, muret Begravelse, hvori stod tre Kister med Indskrifter: 1) Mag. Jens Kaalund, født i Herfølge her i Sjælland 1663, Faderen Hr. Jens Kaalund, Provst i Biæverskow Herred og Sognepræst for Herfølge og Sæder Menigheder, Moderen af de ældgamle Mulers adelige Stamme, Birgitte Mule; derefter opdraget i Kiøbenhavn i sin Morbroders, Etats- og Justitsraad Wilhelm Mules Hus, indtil han 1697 blev beskikket til Sognepræst ved Jersie og Solrød Menigheder, samme Aar gift med afgangne Johan Eggersis Datter af Holbech, Else Marie Eggers, som blev fuldbyrdet hos Etatsraad Poul Eggers i Kiøbenhavn 20. Dec., levede næsten 25 Aar i Præsteembede og Ægteskab »og saa ni ægte Samlings Planter, hvoraf de seks, fire Sønner og to Døtre, med Moderen hans Død overlever og besørger«, død i Jersie Præstegaard 30. Dec. 1721, 58 Aar syv Mdr. fire Dage gammel. Derefter opbyggelig Vers.

2) O. 1723. Johannes Eggers Kaalund, født i Jersie Præstegaard 22. Juni 1702, Søn af Jens Kaalund og Else Marie Eggers, indskrevet ved Universi-

tetet i København 1719, tog teologisk Embedseksamen 16. Marts 1722, død 13. April 1723. Latinsk Indskrift og Vers, underskrevet Albert Thura.

3) 0.1743. Else Marie Eggers, Datter af Borgmester i Holbech, Johan Eggers, og Marie Louman, født 28. Juli 1674, gift 1697 med Mag. Jens Kaalund, hvilket Ægteskab varede til 30. Dec. 1721 (fire Sønner, fem Døtre), gift anden Gang 1723 med Mag. Bartholomæus Christian Schytte, ligeledes Præst for Jersie og Solrød, død 18. Aug. 1743, 70 Aar gl. Derefter opbyggeligt Vers (Præsteindb. 1759).

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1616—19 (RA), 1616—72 (LA). — Synsforretning 1620 (RA), 1688 (i Ramsø Herreds Tingbog), Synsprotokoller 1812—19, 1823—43, 1844—77 (LA), 1861 ff. (ved Embedet). — Præsteindberetning til Hofman 1759 (LA). — Museumsindberetninger af C. A. Jensen 1912, Niels Termansen 1914 (Prædikestol) og Knud Y. Rarfoed 1915. Revideret af E. Moltke, Elna Møller og Kirsten Weber-Andersen 1946.

¹ Rørdam: Danske Kirkelove I, 433. ² Wiberg: Præstehistorie II, 23. ³ Stiftsbogen 1567 omtaler Præstegaarden i Solrød. ⁴ Kronens Skøder II, 599—602. ⁵ Fortegnelser over Kirkekøb 1729—97, Sjællands Rispearkiv VI (LA). ⁶ Af Erik Petersen. ⁷ Mackeprang: Døbefonte S. 405. ⁸ Af Ole Søndergaard.

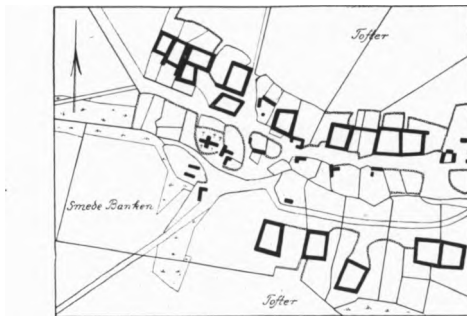

Fig. 13. Solrød 1804.